

Goldrush met overheidsinformatie

Een Europese richtlijn en een wijziging van de Nederlandse Mededingingswet maken overheidsinformatie veel toegankelijker voor bedrijven. En die informatie is goud waard.

» Anton Ekker

Een nieuwe regeling in de Wet openbaarheid bestuur verplicht overheidsinstanties sinds kort om algemeen toegankelijke informatie tegen eerlijke, evenredige en niet-discriminerende voorwaarden beschikbaar te stellen voor commercieel hergebruik. Commerciële partijen krijgen daardoor een aanzienlijk sterkere onderhandelingspositie. Dit biedt mogelijkheden voor winstgevende exploitatie van nieuwe informatiediensten.

Overheidsinformatie is veel geld waard. De overheid moet haar buit echter steeds vaker delen met commerciële partijen. Een klassiek voorbeeld is het KNMI. Decennialang was het gerenommeerde instituut uit De Bilt alleenheerser op de markt voor weerberichten. In de jaren tachtig moest het zijn commerciële diensten afstoten als gevolg van de nieuwe Mededingingswet. Sindsdien kent Nederland verschillende commerciële weerbureaus die informatie tegen betaling afnemen van het KNMI en daarmee uiteenlopende doelgroepen bedienen, zoals de media, de agrarische sector, watersporters, bouwondernemingen en gladheidsbestrijders.

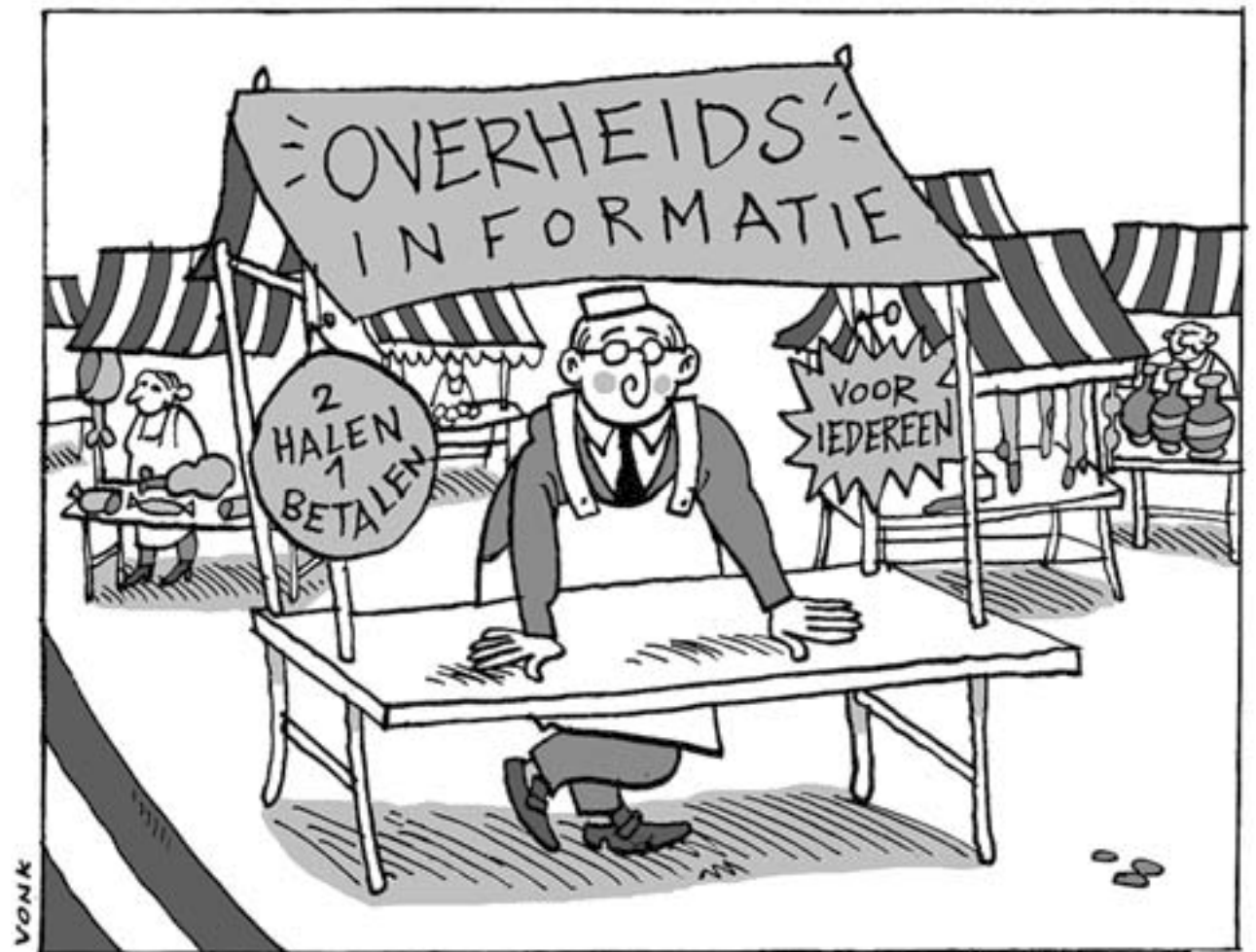
De laatste jaren zijn commerciële producten op basis van geografische, meteorologische en kadastrale gegevens sterk in opkomst. Veel van deze producten zijn gedeeltelijk gebaseerd op informatie die afkomstig is van de overheid. Zo wordt in allerlei GPS- en navigatiesystemen voor de lucht- en zeevaart en voor automobilisten gebruik gemaakt van landsdekkende geografische bestanden die worden bijgehouden door het Kadaster. In deze systemen kunnen vervolgens handige toepassingen worden geïntegreerd, die de gebruiker voorzien

van bijkomende informatie over het weer, files, het dichtstbijzijnde restaurant of benzinstation. Commercieel interessant zijn ook softwareproducten waarmee op basis van kadastrale informatie de waarde van onroerend goed kan worden bepaald. En dit is nog slechts een greep uit een onafzienbare reeks van huidige en toekomstige mogelijkheden.

In navolging van de Verenigde Staten, waar de markt voor overheidsinformatie al langere tijd is geliberaliseerd, heeft de Europese wetgever enige tijd geleden het plan gelanceerd om een vrije Europese markt voor overheidsinformatie tot stand te brengen. Doel is het stimuleren van concurrentie en innovatie op nieuwe markten. Om dit doel te bereiken vaardigde Brussel in 2003 een richtlijn uit voor hergebruik van overheidsinformatie met daarin een harmonisatie van de Europese regels over dit onderwerp. Nederland heeft deze richtlijn eind 2005 omgezet via een nieuwe hoofdstuk in de Wet Openbaarheid van Bestuur, ook wel aangeduid als de WOB.

Sinds de introductie van de hergebruikregeling kan eenieder aanspraak maken op hergebruik van overheidsinformatie. Bij het voldoen aan een verzoek tot hergebruik dient het non-discriminatiebeginsel in acht te worden genomen. Dit betekent dat er geen onderscheid gemaakt mag worden tussen overheidsorganen en private partijen of tussen private partijen onderling, bijvoorbeeld door het hanteren van uiteenlopende tarieven. Zeer belangrijk is daarnaast dat de gevraagde vergoeding voor het verstrekken van de informatie 'kostengeoriënteerd' moet zijn. Deze vergoeding mag niet hoger zijn dan de kosten van verzameling, productie, vermenigvuldiging en verspreiding van de informatie, vermeerderd met een redelijk rendement op investeringen.

Afnemers van overheidsinformatie krijgen door de totstandkoming van de hergebruikregeling verschillende instrumenten in handen waarmee de geldende contractuele verhouding met de overheid kunnen worden opgebroken. Allereerst dienen zij zich af te vra-

ILLUSTRATIE: BEREND VONK

gen of de tarieven die de overheid hun in rekening brengt wel in overeenstemming zijn met de hergebruikregeling. Hierover zullen hoogstwaarschijnlijk de nodige geschillen ontstaan.

Zo is het de vraag of bestaande contracten over de levering van overheidsinformatie wel aan de nieuwe criteria voldoen. In veel gevallen zullen deze overeenkomsten moeten worden omgezet in hergebruikconstructies met bijpassende non-discriminatoire tarieven. Van belang is dat overheidsinstanties de verstrekking en het gebruik van overheidsinformatie niet langer kunnen tegengaan met een beroep op contractuele bepalingen of intellectuele-eigendomsrechten op hun gegevens.

Overheden verkennen ook zelf steeds meer de potentiële markt voor hun informatieproducten. Private partijen zijn daar vaak niet blij mee. Al snel komt dan de vraag naar voren of overheden de concurrentie met private partijen eigenlijk wel mogen aangaan. De geldende rechtspraak staat overheden dit alleen toe als voor de te verrichten dien-

sten een publiek belang te construeren valt. Daarbij geldt echter wel een aantal randvoorwaarden. Zo mag de overheid zich niet schuldig maken aan oneerlijke concurrentie door haar commerciële activiteiten te ondersteunen met publieke gelden, ook wel aangeduid als 'kruissubsidiëring'.

Naar aanleiding van het grote aantal klachten over commerciële activiteiten van de overheid dat bij het ministerie van Economische Zaken en de Nederlandse Mededingingsautoriteit binnenkomt hebben de ministers Laurens Jan Brinkhorst en Piet Hein Donner besloten om in de Mededingingswet hierover strengere regels te stellen. Momenteel ligt het wetsvoorstel voor deze 'gedragsregels' bij de Raad van State.

Naar verwachting zullen er algemene, voor alle overheidsinstanties geldende, regels worden geïntroduceerd die niet alleen duidelijker zijn, maar ook beter te handhaven. Naast het genoemde verbod op kruissubsidiëring gaat het

waarschijnlijk om een verplichting tot functiescheiding tussen bestuurlijke taken en ondernemingsactiviteiten en een verbod op onevenredige bevoordeling van overheidsbedrijven. Kern van de maatregelen is het tegengaan van de inzet van publieke middelen voor commerciële taken en het bevorderen van transparantie. Zo worden overheidsinstanties verplicht om nieuwe economische activiteiten publiekelijk aan te kondigen.

De Europese hergebruikregeling en de Nederlandse wijziging van de Mededingingswet zullen producenten van informatieproducten beter in staat stellen om de overheid enerzijds als concurrent van het lijf te houden en haar anderzijds te gebruiken als leverancier van waardevolle 'grondstoffen'. Dit schept mogelijkheden voor allerlei innovatieve businessmodellen. Hier liggen kansen voor een Europese Goldrush.

Anton Ekker is advocaat te Amsterdam bij SOLV Advocaten.

Voorbeelden overheid

- KNMI met weerinformatie voor media, boeren, watersport, bouw, gladheidsbestrijders
- Kadaster voor waarde onroerend goed, met geografische kennis voor GPS en navigatie in auto's, schepen en vliegtuigen

